

УДК 343.985
DOI: 10.31733/17-03-2023-437-438

Юлія ГРИШКО
аспірант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Не зважаючи на існуючий на сьогодні в Україні воєнний стан та пов'язані з ним соціально-політичні умови, в яких опинилась наша країна, домашнє насильство залишається досить розповсюдженим злочиним. Потерпілими від домашнього насильства стають найуразливіші та незахищені верстви населення: люди похилого віку, діти, підлітки, жінки, інваліди. За даними Офісу Генерального прокурора у 2022 році зареєстровано 1498 злочинів, кваліфікованих за ст. 126-1 з яких особам вручено повідомлення про підозру у 1341 випадках [1]. Проте, статистичні дані відображають лише найбільш небезпечні форми домашнього насильства: нанесення тілесних пошкоджень, завдання шкоди здоров'ю різного ступеня тяжкості, мордування, тобто такі, що не можна приховати від правоохоронних органів. Зважаючи на особливості суб'єктів, що підлягають домашньому насильству, а саме: вік жертв, родинна та інша залежність від правопорушників, значна частина випадків насильства залишаються поза увагою правоохоронних органів.

Процес розслідування розподіляється на етапи, основними з яких у теорії криміналістики вважають початковий подальший та заключний етапи. Початковий етап розпочинається з моменту внесення уповноваженою особою відомостей про вчинення правопорушення до ЄРДР та початку розслідування до встановлення особи підозрюваного та винесення повідомлення про підозру. Подальший етап починається з прийняття рішення у вигляді повідомлення особі про підозру і триває до моменту вирішення всіх завдань розслідування, коли сформовано доказову базу, достатню для пред'явлення обвинувачення. Більшість науковців основним визначають початковий етап розслідування злочинів, оскільки від вирішення його завдань залежить успішність дій на подальшому етапі та результати всього розслідування. Звичайно, цьому етапу приділяється значна увага у криміналістичній літературі.

Будь-яка подія, що має просторово-часову форму, в тому числі й розслідування злочину, відбувається у конкретних соціальних, демографічних, економічних та інших умовах та постійно змінюється. Під час розслідування конкретного кримінального правопорушення виникають різного роду слідчі ситуації, що впливають на рішення слідчого щодо проведення певних слідчих (розшукових) дій та визначають напрямки розслідування. У разі нестачі інформації, дефіциту часу, що властиво початковому етапу, суб'єкт розслідування планує проведення слідчих (розшукових) дій, виходячи з розроблених криміналістикою алгоритмів дій, що розроблені відповідно до типових слідчих ситуацій.

В теорії криміналістики існує багато визначень категорії «типова слідча ситуація». Р. Л. Степанюк характеризує її як абстраговану штучну модель, сформульовану узагальненням практики розслідування окремої категорії кримінальних правопорушень, що відображає стан існуючої у слідчого інформації щодо обставин кримінального правопорушення на певному етапі розслідування [2, с. 111]. Типова слідча ситуація, – на думку С. С. Чернявського, – це інформаційна модель з найбільш вагомими властивостями й ознаками процесу розслідування кримінальних правопорушень певної категорії. На підставі цієї моделі розробляються криміналістичні засоби, методи та прийоми вирішення конкретних ситуацій розслідування» [3, с. 405]. Ми приєднуємось до зазначених трактувань поняття типової слідчої ситуації.

Розглядаючи домашнє насильство та слідчі ситуації, що можуть виникнути під час його розслідування, потрібно зазначити, що кримінальне провадження за ст. 126-1 здійснюється у формі приватного обвинувачення, тобто згідно ст. 477 КПК України може бути розпочато лише за заявою потерпілої особи. Тобто при визначенні типової слідчої ситуації ми спиралась на те, що при вчиненні будь-якого виду домашнього насильства,

особливо економічного чи психологічного, злочинні дії можуть відбуватись ще до початку розслідування та мати періодичний характер.

Аналізуючи типові слідчі ситуації, запропоновані науковцями, які досліджували злочини проти життя та здоров'я особи, наведемо виділені І. В. Пирогом та Р. В. Карпенком ситуації початкового етапу розслідування заподіяння тілесних ушкоджень, вчинених неповнолітніми: а) є відомості щодо події кримінального правопорушення та підозрюваного затримано на місці вчинення кримінального правопорушення, є свідки, очевидці та, потерпілий звернувся з заявою до поліції та може надати інформацію про подію; б) є достатні дані щодо події кримінального правопорушення, підозрюваний втік з місця події, але потерпілий та свідки знайомі з ним і можуть вказати на можливе місцезнаходження підозрюваного; в) є достатні дані щодо події кримінального правопорушення, підозрюваного не затримано, є інформація про ознаки правопорушників але місцезнаходження їх невідомо; г) інформація щодо події кримінального правопорушення надійшла від потерпілого, є ознаки тілесних пошкоджень, підозрюваний зник з місця події, відсутні свідки й очевидці та будь-яка інформації про них та їх місцезнаходження; д) правопорушення вчинено у минулому, інформація щодо нього надійшла до поліції від потерпілого чи свідків, очевидців або була виявлена безпосередньо оперативними підрозділами чи органами слідства, відомості щодо підозрюваних є або повними (особи відомі), або частковими (є опис їх зовнішності, встановлено їх друзів, знайомих) [4, с. 93–94]. Залежно від первинної інформації щодо кримінального правопорушення Т. В. Іщенко виділяє наступні слідчі ситуації початкового етапу розслідування домашнього насильства: 1) особа підозрюваного і потерпілого відома; 2) особа підозрюваного і потерпілого відома, однак підозрюваний зник з місця вчинення кримінального правопорушення; 3) особа підозрюваного невідома. На наш погляд, зазначені науковцем типові слідчі ситуації мають значну ступінь узагальнення та не відображають специфіки розглядуваного виду злочину.

На підставі аналізу думок науковців та враховуючи дані судово-слідчої практики можемо визначити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування домашнього насильства:

1. Є ознаки вчинення домашнього насильства, присутня особа, яка його вчинила, є свідки та очевидці, які можуть надати свідчення.

2. Є ознаки домашнього насильства, присутня підозрювана особа, яка заперечує свою причетність до вчиненого злочину, є свідки та очевидці, які можуть та бажають надати свідчення.

3. Є ознаки домашнього насильства, відома особа, яка його вчинила та потерпілий але відсутні свідки, очевидці події.

4. Є ознаки домашнього насильства, відома особа, яка його вчинила, але вона зникла з місця події та її місцезнаходження невідомо; є свідки та очевидці, які можуть надати свідчення.

5. Є ознаки домашнього насильства, відома особа, яка його вчинила, але вона зникла з місця події та її місцезнаходження невідомо; відсутні свідки та очевидці.

6. Правопорушення вчинювалось періодично у минулому, інформація щодо нього надійшла до поліції за заявою потерпілої особи; відомості щодо події злочину, надані учасниками (підозрюваним, потерпілим, свідками, очевидцями) є суперечливими та частковими.

Визначені нами типові слідчі ситуації виникають, як правило, на початковому етапі розслідування. Оскільки специфічність вчинення домашнього насильства полягає у присутності, у більшості випадків, особи підозрюваного на початку розслідування, ми маємо ситуаційну обумовленість періодизації розслідування при якій початковий та подальший етапи проходять одночасно, без чіткого їх розмежування. За запропонованими нами етапами розслідування можливо визначити комплекси слідчих (розшукових) дій щодо їх вирішення, що буде перспективним для подальших наукових розробок.

---

1. Офіс Генерального прокурора України. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 18.01.2023).

2. Степанюк Р. Л. Проблеми формування криміналістичної характеристики окремих видів і груп кримінальних правопорушень. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2013. № 5. С. 173–180.

3. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія. Київ : Хай-Тек Прес, 2010. 624 с.

4. Пиріг І. В., Карпенко Р. В. Теорія і практика заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми: монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 188 с.

5. Іщенко Т. В. Розслідування домашнього насильства. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 324 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/20120/1/dysert_ishchenko.pdf.